

РЕЗЮМЕ

ТРИ ПРАЖСКИХ СОГЛАШЕНИЯ КАК ПОПЫТКИ РЕШЕНИЯ СЛОВАЦКОГО ВОПРОСА В ЧЕХОСЛОВАЦКОЙ РЕСПУБЛИКЕ (1945-1946 гг.)

Шницер И. Е. (Ужгород)

В статье автор исследует попытки чехословацкой власти и основных политических сил ЧСР решить словацкий вопрос в государстве через систему трех Пражских соглашений 1945-1946 гг. Их содержание отвечало прежде всего интересам центральной власти, которая любой ценой пыталась ликвидировать особое положение Словакии в послевоенной ЧСР. В результате три Пражских соглашения не только похоронили идею федеративного устройства Чехословакии, которая должна была гарантировать сохранение самобытности словацкого народа, но и начали процесс ликвидации элементов самоуправления Словакии, а также ознаменовали переход от равноправных отношений между чехами и словаками к неравноправным с доминированием чешского народа. Попытки решить словацкий вопрос в ЧСР через систему трех Пражских соглашений оказались unsuccessful.

Ключевые слова: словаки, чехи, Чехословацкая республика, словацкое национальное дело, федерация, Словацкий национальный совет, центральная власть, три Пражские соглашения.

SUMMARY

THE THREE PRAGUE AGREEMENTS AS THE ATTEMPTS TO SOLVE THE SLOVAK ISSUE IN CZECHOSLOVAK REPUBLIC (1945-1946)

I. Shnitser (Uzhhorod)

The article covers the contents of the three Prague Agreements, through which the central government tried to solve the Slovak issue in the Czechoslovak Republic in 1945-1946. The author proves that the contents of the Prague Agreements corresponded to the interests of the Prague authorities, who tried at all costs to eliminate the special position of Slovakia in the state. As a result, the three Prague Agreements not only ruined the idea of the federal system of Czechoslovakia, which was supposed to guarantee preservation of identity of the Slovak people, but also initiated the process of liquidation of the elements of Slovakia's self-government and marked the transition from equal relations between the Czechs and the Slovaks to unequal ones with the domination of the Czech people. The conclusion of the three Prague agreements did not lead to the solution of the Slovak national issue in Czechoslovakia.

Keywords: the Slovaks, the Czechs, Czechoslovak republic, Slovak national question, federation, Slovak national council, central government, three Prague Agreements.

УДК 94/314.15

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА ПОЧАТКУ ХХІ ст. (НА ПРИКЛАДІ БІЖЕНЦІВ, ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ТА НЕЛЕГАЛЬНИХ МІГРАНТІВ)

Продовження. Початок див. у вип. 1 (34) та у вип. 2 (35) за 2016 р.

Лавер О. Г. (Ужгород)

У статті вивчаються питання динаміки чисельності біженців, вимушених переселенців та нелегальних мігрантів упродовж ХХ - початку ХХІ століть. Розглядається динаміка їхньої чисельності за континентами земної кулі та за окремими країнами.

Ключові слова: біженці, вимушені переселенці, мігранти, динаміка чисельності.

Кінець ХХ – початок ХХІ століть унаслідок описаних нами в попередніх статтях процесів глобалізації ознаменувався безпрецедентним зростанням числа міжнародних мігрантів, частка яких у населенні нашої планети 2013 р. сягнула 3,2 % [1]. При цьому слід додати, що частка міжнародних мігрантів у складі населення окремих держав та регіонів

земної кулі була різною, в чому можна перекоонатися на основі даних, поданих у табл. 1.

Наведені в табл. 1 відсотки потребують уточнення, для чого наводимо також список країн, де 2013 р. проживало найбільше мігрантів (у млн. осіб) відносно всього населення країни (табл. 2).

Таблиця 1

Частка міжнародних мігрантів серед населення окремих держав та регіонів Землі у 1990-2013 рр. (%)

Країна або регіон Землі	1990 р.	2000 р.	2013 р.
Розвинені країни	7,2	8,7	10,8
Країни, що розвиваються	1,7	1,4	1,6
Північна Америка	9,8	12,8	14,9
Європейський Союз	6,8	7,7	9,8
Латинська Америка	1,6	1,2	1,4
Азія	?	?	1,6
Африка	2,5	?	1,7
США	9,1	12,2	14,3
Російська Федерація	7,8	8,1	7,7

Таблиця 2

Чисельність і питома вага мігрантів у деяких країнах світу станом на 2013 р.

Країна ►	США	Росія	Німеччина	Франція	Велика Британія	Іспанія	Канада	Саудівськ а Аравія	Австралія	ОАЕ
Чисельність населення (млн. осіб)	316	143	82	64	63	46	34	29	24	8,4
Чисельність мігрантів (млн. осіб)	46	11	9,8	7,4	7,8	6,5	7,3	9,1	6,5	7,8
Питома вага мігрантів (%)	14,6	7,7	12	11,6	12,4	14	21,5	31,4	27	92,9

Тобто, з даних табл. 2 випливає, що як промислово розвинені країни, так і країни, де відбувається інтенсивний видобуток корисних копалин, без дешевої праці мігрантів обійтися не можуть. Додамо, що крім Саудівської Аравії та ОАЕ, в багатьох інших державах Перської затоки, де активно займаються нафтовидобуванням, частка мігрантів є досить значною. Так, наприклад, 2013 р. міжнародні мігранти становили 73,8% населення Катару, 60,2% – населення Кувейту, 54,7% – населення Бахрейну й т. д. [1].

Те, що міжнародні мігранти становили всього 1,6% населення азійських країн, мало про що говорить, оскільки за малими відсотками часто приховуються великі абсолютні величини. Так, наприклад у Китаї, країні з населенням 1,349 млрд. осіб станом на 2013 р. [3], одних тільки нелегальних мігрантів було 3,71% від чисельності всього населення. Проте не слід забувати, що вказані відсотки – це близько 50 млн. осіб, які включають у себе 300 тис. росіян, українців та білорусів, близько 100 тис. уродженців Африки тільки в одному місті Гуанчжоу, чисельні громади вихідців з Індії, В'єтнаму, Північної Кореї та деяких інших країн [4].

У багатьох колишніх державах, що колись володіли колоніями, мігранти – це переважно вихідці з їхніх колишніх колоній. Наприклад, згідно

з [5], із 11,3 млн. мігрантів у Російській Федерації, включаючи 3,6 млн. нелегалів, вихідці з колишніх республік колишнього СРСР станом на 2013 р. становили 8,8 млн. осіб (77,87% від загальної кількості населення); крім того, 1,1 млн. (9,73%) – вихідці з ЄС, 0,2 млн. – вихідці з Китаю, 1,2 млн. (10,62%) приїхали з інших країн. Із указаних вище 8,8 млн. мігрантів – 2,7 млн. приїхали з Узбекистану, 1,6 млн. – з України, 1,2 млн. – з Таджикистану, по 0,6 млн. – з Азербайджану, Казахстану та Молдови, 0,5 млн. – з Вірменії, 0,4 млн. – з Білорусі [5]. Інший приклад – Франція. Станом на 2008 р. її населення становило 64,5 млн. осіб, зокрема 5 млн. мусульман [6, с. 58]. Виявилось, що 91,3% з цієї кількості французьких мусульман походили з колишніх колоній Франції: 43% – з Алжиру, 28% – з Марокко, 11% – з Тунісу, 9,3% – з французької «чорної Африки», а решту становили «нефранцузькі мусульмани» – переважно турки, іранці та афганці [6, с. 58].

Неконтрольований завіз дешевої робочої сили з-за кордону призвів до значної деформації національної структури країн, куди ця робоча сила завозиться. Так, у Швеції, яка раніше була національно однорідною країною, станом на початок 2014 р. з 9,5 млн. населення мігранти та їхні нащадки становили 22% населення держави [7].

Вказані відсотки варто розглянути більш детально. У джерелі [8] наводиться чисельність населення Швеції станом на 2011 р.: 9.482.585 осіб, з них

1.384.926 (14,61%) народилися за кордоном. Склад мігрантів у Швеції за країнами походження представлено в табл. 3.

Таблиця 3

Склад мігрантів у Швеції за країнами походження станом на 2011 р.

Сусідні країни		Країни Центральної та Східної Європи		Країни Західної Європи та США	
Данія	45.548	Угорщина	15.339	Вел. Британія	20.839
Норвегія	43.430	Польща	70.253	Німеччина	48.158
Фінляндія	169.521	Росія	15.511	Італія	7.804
		Україна	4.741	США	17.179
		Країни колишньої Югославія	132.326	Франція	7.944
Разом	258.499	Разом	238.170	Разом	91.924
Країни Азії		Арабські країни		Країни Африки	
Афганістан	14.420	Єгипет	3.718	Нігерія	2.997
В'єтнам	14.584	Ірак	121.761	Еритрея	10.301
Індія	17.863	Сирія	20.578	Ефіопія	13.822
Іран	62.120			Сомалі	37.846
Китай	23.998				
Південна Корея	10.398				
Японія	2.963				
Туреччина	42.547				
Разом	188.892			Разом	146.237

Якщо 588.593 врахованих мігрантів до Швеції з Європейський країн і США більшою або меншою мірою можна вважати ментально близькими до корінного народу держави – шведів, то 400.096 мігрантів з африканських, арабських та азійських країн ментально близькими до шведів назвати важко, а тому їхня асиміляція зі шведською нацією видається досить сумнівною.

Іншим прикладом штучної багатонаціональності слугує голландське місто Амстердам. Воно вважається найбільш багатонаціональним містом в світі. Станом на 2007 р. у ньому мешкали представники 177 національностей, причому із 743 тис. населення міста 532 тис. (71,7%) становили голландці, 64,5 тис. – марокканці, 37,4 тис. – турки, 10,2 тис. – англійці, 6,6 тис. – німці й т. д. [9]. Іншими словами, описані вище міграційні процеси призводять до зменшення питомої ваги корінного населення, і новоутворені громади мігрантів являють собою своєрідні «антигіла», які розривають єдину цивілізаційну тканину держави.

Якщо вести мову про країни Європи, то частка мігрантів суттєво залежить від того, яка це країна і який регіон країни розглядається. Наприклад, у країнах Західної Європи цей відсоток значно вищий, аніж у країнах Східної Європи. Так, мігранти становили 43% населення Люксембургу,

16% – Кіпру, 13% – Ірландії, і водночас 0,3% населення Румунії, 0,2% – Польщі, 0,3% населення Болгарії тощо [10]. Перепис населення, проведений 2011 р., показав, що за 10 років частка мігрантів у населенні Англії та Уельсу зросла з 13% до 20%, а частка корінних жителів, навпаки, зменшилася з 87% до 80% [11]. Водночас частка мігрантів серед населення Шотландії є дуже незначною, оскільки 88% її населення становлять шотландці та 7% – англійці [12]. Аналогічним чином, якщо на півночі Італії мігранти становлять 8,7-11,3% населення, то на півдні – всього 2,3-3,7%, на Сицилії – 2,8%, а на Сардинії – 2,3% [83, с. 13].

З іншого боку, спостерігається групування мігрантів в окремих країнах Європи. Наприклад, 64% міжнародних мігрантів у Греції становлять албанці, 47% мігрантів у Словенії – вихідці з Боснії і Герцеговини, 37% мігрантів в Угорщині – вихідці з Румунії, 37% мігрантів у Люксембурзі – вихідці з Португалії [10]. Аналогічним чином, 80% усіх турків Євросоюзу живуть у Німеччині, 86% тунісців, 61% алжирців та марокканців Євросоюзу проживають у Франції, і т. д. [13, с. 106].

Отже, якщо підвести коротенький підсумок сказаному вище, слід зазначити, що частка міжнародних мігрантів серед населення країн світу має чітку тенденцію до зростання. За даними О. Щерба-

кової [1], наприкінці 2013 р. в світі нараховувалася 51 держава, де частка мігрантів перевищувала 20%. Якщо до згадуваних держав ще додати держави, де частка мігрантів становила від 5% до 10%, то наприкінці 2013 р. таких держав нараховувалося 142 [1]. Бажання мігрантів зайняти «місце під сонцем» у нових країнах проживання призводило до неминучих сутичок із корінним населенням цих країн та з органами державної влади, про що скажемо далі.

Інтерес мігранта полягає в тому, щоб підняти свій життєвий рівень, а інтерес приймаючої країни – щоб одержати дешеvu робочу силу. Дуже часто мігранти згодні працювати за зарплати менші, ніж мінімальні зарплати громадян приймаючих країн. Наприклад, станом на кінець 2012 р. у Франції бідною вважалася людина, щомісячні статки якої були меншими від 964 євро, в Італії – щомісячні прибутки якої були меншими від 707 євро, а в Німеччині людина вважалася за межею бідності, якщо її щомісячні статки не перевищували 440 євро [14]. Але в азійських та африканських країнах, звідки походить значна кількість мігрантів, – це величезні гроші. З іншого боку, приймаючі держави чітко розрізняють **простих** та **висококваліфікованих** мігрантів, причому на останніх є попит, оскільки держава залучає висококваліфіковану робочу силу, не витративши на її підготовку ні копійки. Наприклад, у Німеччині 2012 р. набрав чинності Закон, який пом'якшує умови залучення таких спеціалістів з держав, що не входять до ЄС [15]. Слід додати, що мігранти виконують, як правило, таку роботу, на яку не претендує місцеве населення, зарплати їм платять менші, а у випадку кризи звільняють з роботи частіше, ніж місцеве населення.

Якщо прийняти число міжнародних мігрантів за 100%, то згідно з даними публікації [16] вони поділяються у пропорції 95% - 3% - 2%, де 95% – це частка мігрантів, які виконують чорнову та некваліфіковану роботу, 3% – середньо-оплачувану роботу, ще 2% досягають рівня невеликих начальників, причому останні дві категорії мігрантів, як правило, працюють по 12-14 годин на добу, щоб їх не вигнали з роботи, а їхні місця не зайняли місцеві жителі.

Ось декілька прикладів. 2012 р. італійські провінції Калабрія, Сицилія та Кампанія були лідерами в країні за рівнем безробіття, оскільки безробітні становили там відповідно 20,6%, 19,6% та 19,3% тамтешнього населення [17]. І в той же час у тій же провінції Калабрія безробітні італійці відмовлялися збирати цитрусові і томати, а тому місцеві фермери залучали до виконання цих робіт мігрантів, які виконували роботу за 40% мінімальної зарплати [18]. Причому фермери не займалися вербуванням мігрантів безпосередньо. Це робили посередники (так звані «капралі») з числа самих мігрантів, які могли заробляти до 400 євро на день, тимчасом як рядовим мігрантам залишалися копійки [19]. Аналогічно, не користується великим попитом

у корінних жителів Німеччини праця санітара. Враховуючи факт старіння німецької нації, вже в найближчій перспективі в країні з'являться близько 0,5 млн. вільних робочих місць санітарів, які найімовірніше будуть зайняті мігрантами [20, с. 8].

Уряд Саудівської Аравії, стурбований великою кількістю мігрантів, які працювали в країні (див. табл. 1), з листопада 2013 р. провів масову депортацію нелегальних мігрантів. Згідно з [21], тільки за період з листопада 2013 р. і по кінець березня 2014 р. було депортовано 370 тис. нелегалів [21]. Серед іншого, уряд країни хотів надати вивільнені таким чином робочі місця корінним жителям, оскільки рівень безробіття серед них сягнув 12% [22]. Результат цих дій виявився заважким для економіки країни: закрилися ресторани, пральні, де працювали мігранти, перестали працювати похоронні бюро, оскільки мігранти займалися обмиванням тіл покійників [23], почав відчуватися дефіцит двірників, прибиральників і т. д. [24]. Безробітні ж саудівці зовсім не поспішали зайняти вивільнені вакантні місця, внаслідок чого довелося відмовитися від понад третини запланованих будівельних проектів, 80 транспортних компаній не змогли знайти людей на 20 тис. вакантних місць шоферів [24]. Перелік негативних наслідків можна продовжувати. Єдиним позитивом цього заходу саудівських властей стало зменшення загального рівня злочинності в країні [24]. Аналогічним чином, якби з економіки США вилучили працю 12 млн. нелегалів (90% з яких становлять мексиканці), для економіки країни настали би важкі часи [25].

Додамо, що багато мігрантів, які вдома були висококваліфікованими фахівцями, в країнах, куди вони виїхали, виконують, як правило, менш кваліфіковану роботу. Наприклад, вихідці з Афганістану, колишні студенти, лікарі, військові працюють на базарах Москви вантажниками, а колишній генерал афганської армії Расул Мухаммед «опанував» рідкісну для тамтешніх афганців професію – продавця шкіряних гаманців [26]. Аналогічним чином, у Швеції найбільш освіченими водіями є «Абдулли і Мухаммеди, які мають медичну або інженерну освіту, але через зовнішність та ім'я не можуть знайти собі іншої роботи» [27].

Але якщо представники першого покоління мігрантів, пам'ятаючи життя на батьківщині, яку їм довелося залишити, ще сприймають подібну ситуацію як «об'єктивну реальність», то їхні нащадки – мігранти наступних поколінь, які вже виростили у приймаючих державах і не знають справжнього життя на «батьківщині предків», вимагають рівних прав з корінними мешканцями. Проте для цього немає великих підстав, оскільки, як випливає зі сказаного вище, 95% їхніх батьків наймалися саме на виконання чорнкової та некваліфікованої роботи. У звіті за 2012 р. представник антиісламської голландської «Партії свободи» Йорам Ван Клаверен

зробив порівняльний аналіз корінних мешканців – голландців – та мігрантів-марокканців [28]. Виявилося, що серед працездатних осіб рівень безробіття в марокканців учетверо вищий, аніж у голландців, 60% марокканців у віці від 12 до 26 років проходили в якості підозрюваних у тій чи іншій кримінальній справі. Марокканці вп'ятеро частіше за голландців виявляються підозрюваними у здійсненні актів вандалізму та порушенні громадського порядку, шестеро частіше проявляють насильство та в 22 рази частіше вчиняють розбійні напади [28]. Іншими словами, мігранти, їхні діти й онуки схильні ставати на шлях маргіналізації.

Цікавим є дані порівняльного аналізу характеристик німців і мігрантів у ФРН за різними параметрами станом на 2012 р., наведені в табл. 4 [29].

Таблиця 4

Характеристики мігрантів та корінних німців у ФРН станом на 2012 р.

Характеристики	Мігранти	Корінні німці
Середній вік	35 років	45,9 років
Не закінчили школу	15,3%	2%
Не мають професійної освіти	45%	19,6%
Безробітні	11%	6%
Ризик зубожіння	26,2%	11,7%

За таких умов корінне населення все більше «зміщується» в сферу державного управління. Згідно з даними уповноваженої зі справ мігрантів при урядові ФРН Марії Бюмер, серед працюючих у засобах масової інформації країни тільки 1% мігрантів та їхніх нащадків, на державній службі їх усього 9% [30]. Іншими словами, міжнародні мігранти, включаючи нелегалів та біженців, їхніх дітей та онуків, міцно посідають нижчі сходинки в ієрархії місцевого суспільства, а корінне населення, навпаки, – верхні сходинки, звідки воно здійснює над ними управління. В тих регіонах земної кулі, де найбільше мігрантів, – у Північній Америці, ЄС, країнах Перської затоки, в Саудівській Аравії, на північному сході Індії, населення вже давно поділяється за принципом «свій-чужий». Різниця полягає в тому, що якщо в Північній Америці «чужі» – це ті ж самі християни, що й корінне населення, хоча й з південноамериканським колоритом, а в країнах Перської затоки і в Саудівській Аравії «чужі» – це ті ж самі мусульмани, що й корінне населення, лише з Бангладеш, Сомалі, Пакистану й т. д., то в країнах Євросоюзу «чужі» – це переважно вихідці з країн, що не входять до ЄС,

і в першу чергу мусульмани – носії абсолютно іншої, нехристиянської цивілізації.

Згідно з [31], в ЄС станом на 2011 р. нараховувалося 23 млн. мусульман. У відсотках мусульмани того ж року становили: 8% населення Франції, 6% – Бельгії, 5,7% – Австрії, 5,2% – Німеччини, 6% – Голландії, 5% – Швеції, 4,6% – Великої Британії, 3% – Іспанії, 4% – Данії, 1,8% – Норвегії, 0,8% – Фінляндії [32], 5,7% – Швейцарії, 4,7% – Греції, 2,6% – Італії [33].

Міжнародні мігранти, як правило, селяться відособлено від корінного населення, утворюючи власні квартали в європейських містах. Але особливо характерним це є для мусульман. Досить згадати «арабські квартали» Парижа [34]. Життя в таких кварталах – гетто, призводить до того, що мігранти, їхні діти й онуки практично не спілкуються з корінними жителями, надаючи перевагу спілкуванню всередині своєї громади. Перебування в замкнутому середовищі мусульманської культури, а також мовний бар'єр дуже часто роблять з іммігрантської молоді 2-3-го покоління дезорієнтовану масу, яка вже відійшла від класичних патріархальних інститутів ісламу, але не знайшла свого місця в європейському середовищі. Тобто сподівання 2-го і 3-го поколінь мігрантів значно перевищують їхні реальні можливості самореалізації, що має наслідком загальну агресивність молодих мусульман і заважає їх повноцінній інтеграції [35, с. 107].

Слабка інтегрованість мусульман Європи в суспільства країн, де вони проживають, призвела до того, що під час громадянської війни в Сирії, а потім і в Іраку сотні молодих мусульман з Європи рушили в ці країни на «джихад» – священну війну на боці ісламських радикалів. На кінець серпня 2014 р. в Сирії та в Іраку воювали 900 джихадистів із Франції, 500 – із Бельгії, понад 400 – з Німеччини, 200 – з Нідерландів і т. д. [36], а всього в жовтні 2014 р. в цих країнах нараховувалося 3.300 джихадистів з Європи [85]. Згідно з результатами опитування, проведеного Берлінським центром соціології (було опитано 12 тис. мусульман у Нідерландах, Німеччині, Франції, Австрії та Швеції) 2013 р., дві третини європейських мусульман вважали, що їхні релігійні закони важливіші за закони країн, де вони проживають [37].

Іншими словами, наявність великої кількості мігрантів у приймаючих країнах призводить до створення «паралельних суспільств». У таких суспільствах громади мігрантів та корінних жителів живуть кожна своїм внутрішнім життям, практично не перетинаючись. З цієї причини ще 2010 р. керівники провідних держав ЄС – Д. Кемерон, А. Меркель та інші – визнали провал доктрини мультикультуралізму, яка по суті заохочувала описану вище ситуацію «паралельних суспільств». Натомість було взято курс на створення єдиного інтегрованого суспільства з метою призупинення просування ідей

радикального ісламу. На думку уряду Нідерландів, наприклад, у новій моделі інтеграції в цій країні цінності голландського народу мають займати центральне місце [38].

За умови великої питомої ваги мігрантів серед усього населення приймаючої держави, та ще кризи і масового безробіття позиції мігрантів та корінного населення зблизити досить важко, а тому частими є конфліктні ситуації, найбільш поширені з яких розглянемо нижче.

I. Мирне протистояння. В багатьох населених пунктах чи в районах великих міст приймаючих країн мігранти, які становлять у них більшість, намагаються нав'язати свою волю корінному населенню. Наприклад, у мусульманських районах Лондона частим явищем стали так звані «мусульманські патрулі»: люди в капюшонах проганяють містян, які порушують форму одягу чи розпивають пиво на зупинках транспорту. Вони примушують чоловіків викидати алкоголь, а жінок – покривати голову [39]. У Данії, в місті Коккедам, мусульмани, які становили більшість у місцевій раді мешканців, забороняли тамтешнім християнам святкувати Різдво [40]. Це скандальне рішення викликало протести по всій країні й було скасоване. У Франції місцеві мусульмани проводили молитви на вулицях, блокуючи рух транспорту, аж до заборони таких молитов 2011 р. [41].

Органи державної влади та корінне населення в таких випадках також відповідають «мирно». Наприклад, наприкінці 2012 р. муніципальна рада лондонського району Ньюгем заборонила будівництво величезної мечеті на 10 тис. прихожан, що втричі перебільшувало би кількість прихожан у Соборі Святого Павла [42]. Причиною були протести корінних жителів, зорганізованих праворадикальними партіями. Вводяться також обмеження на носіння жіночого ісламського одягу. У Франції, наприклад, з квітня 2011 р. заборонене носіння чадри [43].

У Швейцарії ще в листопаді 2009 р. громадяни країни проголосували на референдумі за заборону будівництва мінаретів на території держави [44]. Спроба мусульман німецького міста Вупперталь утворити самозвану «поліцію шаріату» та організувати, без погодження з властями, патрулювання вулиць міста викликала негативну реакцію уряду країни: «Закони шаріату на німецькій землі терпітися не будуть. Ніякої нелегальної «паралельної юстиції ми терпіти не будемо» [82].

Корінні жителі багатьох країн світу, і в першу чергу країн ЄС, які налаштовані антимігрантськи, стають активними членами радикальних партій. Ці партії завдяки антимігрантській риторичі нарощують свій політичний рейтинг. Наприклад, в Греції ще донедавна маргінальна партія «Золотий світанок» на виборах 2013 р. одержала 7% голосів [44]. У Фінляндії ультраправа партія «Справжні

фіни» користується підтримкою 20% електорату держави, в Швеції ультраправа партія «Шведські демократи» на виборах 2010 р. одержала 5,7% голосів, у Норвегії «Партія прогресу» має 41 місце із 169 в парламенті, в Данії ультраправа «Датська народна партія» вже понад 10 років входить у правлячий блок [45]. У Франції широковідомою є ультраправа партія «Національний фронт» на чолі з Маріном Ле Пен, у Великобританії – Ліга англійської оборони. Вказані організації виступають проти ісламізації своїх країн і діють, хіба-що за винятком партії «Золотий світанок», мирними методами.

II. Бунти мігрантів та дії органів державної влади щодо їх придушення. Бунти мігрантів виникають переважно в столицях та у великих містах приймаючих держав. Найбільш відомими є бунти в Парижі, Лондоні, Стокгольмі, Ер-Ріяді та Сінгапурі. Всі вони виникають, як правило, у кварталах, населених мігрантами. Нагадуємо, що масовий депортації мігрантів із Саудівської Аравії передували придушені властями бунт мігрантів-ефіопів у районі Манфух столиці держави Ер-Ріяда. В результаті бунту загинули 3 мігранти та один саудівець, 28 саудівців та 40 мігрантів були поранені, понад 560 осіб були заарештовані [46]. Мігрантами було спалено близько 100 легкових автомобілів [47]. Наприкінці 2013 р. мав місце бунт мігрантів у Сінгапурі, в результаті чого одна особа загинула, 16 були поранені та 27 заарештовані [48]. Додамо, що мігранти становлять 1,3 млн. осіб із 5,21 млн. населення Сінгапура [49].

Широковідомими були бунти мігрантів у серпні 2011 р. в Лондоні. Почавшись після загибелі в сутичці з поліцією в Лондоні чорношкірого Марка Даггана, який обґрунтовано підозрювався в торгівлі наркотиками та незаконному володінні зброєю, бунти перекинулися ще на 7 британських міст, таких як Бірмінгем, Брістоль та інші. В результаті бунтів загинули 4 особи та ще кілька десятків постраждало, включаючи 35 поліцейських, було затримано 888 учасників заворушень [50]. Бунт у Парижі (28 жовтня - 15 листопада 2005 р.) почався як реакція на загибель двох підлітків туніського та мавританського походження у трансформаторній будці, де вони переховувалися від поліції [51]. Як наслідок, тільки в одному передмісті Парижа – Кліші – було спалено 1.400 автомобілів, поранено 36 поліцейських, здійснено понад 150 підпалів магазинів [52]. Упродовж 19-29 травня 2013 р. стався бунт мігрантів у Стокгольмі. Він виник як реакція на те, що в населеному переважно мігрантами (понад 80%) районі Стокгольма – Хусбю – шведська поліція застрелила 69-річного мігранта, який погрожував її співробітникам мачете [53]. Заворушення перекинулися на ряд інших районів Стокгольма та деякі міста Швеції. До 29 травня 2013 р. заворушення вдалося придушити, було заарештовано 29 осіб [54].

Поки що правоохоронним органам приймаючих держав вдається придушувати згадувані вище бунти. Особливе занепокоєння властей викликала та обставила, що в багатьох випадках до мігрантів-бунтівників і погромників приєднувалися також корінні жителі. Це мало місце в Стокгольмі [55] та в Лондоні [56, с. 26]. Було зроблено висновок про те, що чимало жителів великих міст перестали асоціювати себе з країною, де вони живуть і працюють, хоча вони й користуються наданими нею соціальними благами, а також те, що гармонічне, мультикультурне суспільство побудувати не вдалося [56, с. 26]. А тому потрібно орієнтуватися на духовні та моральні цінності титульних націй приймаючих держав.

III Сутички, конфлікти, збройні протистояння мігрантів та корінних жителів приймаючих країн. Якщо вести мову про збройні сутички і конфлікти, то в першу чергу слід сказати про **терористичні акти**, які ворогуючі сторони використовують одна проти одної. Наприклад, в ЄС найбільш гучними були теракти, влаштовані радикальними ісламістами в Мадриді (березень 2004 р., 191 убитий та 1.824 поранених) [57] та в Лондоні (липень 2005 р., 52 вбиті та понад 700 поранених) [58]. З іншого боку – подвійний теракт у Норвегії (липень 2011 р., 76 убитих та близько 100 поранених) [59]. Терорист Андерс Брейвік заявив, що здійснений ним теракт був спрямований проти ісламізації країни. В Німеччині протягом 10 років (2001-2011 рр.) діяла терористична група, яка займалася вбивствами мігрантів. За даними, які наводить агентство Євроньюс (20.11.2011 р.), терористи вбили 9 мігрантів із Туреччини і Греції, а також одного поліцейського.

Попри всі засоби безпеки, теракти час від часу продовжуються й далі. Ось деякі з них. У травні 2013 р. два ісламських терористи вбили британського військового в місті Вуліч (Англія) [60]. У відповідь було зафіксовано 11 нападів і підпалив мечетей [61]. У Франції мусульманин Мохаммед Мера вбив 11 та 19 березня 2012 р. 7 осіб – 3 військових та 4 єврейських дітей. У перестрілці з поліцією загинув і сам [62]. У столиці Данії Копенгагені в серпні 2011 р. невідомі відкрили стрілянину по одній із мечетей, у результаті чого одна людина загинула і одна була поранена [63]. Шведський «серійний стрілець» Петер Мангс убив двох мігрантів і ще щодо чотирьох учинив замах на життя [64]. У Брюсселі на початку червня 2011 р. мусульманський терорист в Європейському музеї вбив трьох осіб [65].

Мають місце **прямі сутички і зіткнення** між мігрантами і корінними жителями. Наприклад, за офіційними даними, тільки за період 2012-2013 рр. на території Російської Федерації було зафіксовано 150 масових бійок між мігрантами та корінними жителями, багато з яких супроводжувалися люд-

ськими жертвами [66]. Масові заворушення та бійки сталися в таких містах Росії як Арзамас, Бірюльово, Пугачов і т. д. Тільки за 2014 р. на ґрунті расової ненависті в Росії було вбито 19 та поранено 97 осіб [86].

З не меншою запеклістю точиться боротьба між чорношкірими корінними жителями Південно-Африканської Республіки та чорношкірими мігрантами. У чорношкірих громадян прибутки в 5-6 разів менші, ніж у білих [67, с. 12], але більші, ніж у сусідніх країнах. 2008 р. в зіткненні корінних чорношкірих жителів ПАР із чорношкірими мігрантами загинули 84 особи [67, с. 11], а 2012 р. загинули 140 осіб і ще 250 були поранені [68].

Найвищою формою протистояння мігрантів та корінних жителів є **етнічний конфлікт**. Прикладом тут може послугувати північний схід Індії, куди тільки в 1972-2000 рр. перебалося понад 16 млн. мігрантів із сусідньої Бангладеш [69, с. 25]. Міграція йшла переважно в такі штати як Ассам, Тріпура та Маніпур. У результаті корінне населення почало становити меншість порівняно з прийшлими мігрантами, що стало причиною кривавого етнічного протистояння. Так, 1983 р. в етнічному конфлікті в Ассамі загинули 6 тис. осіб [70, с. 24], а в етнічному конфлікті в Тріपुरі (1979-1980 рр.) загинули до 2,5 тис. осіб та ще 250 тис. стали біженцями [70, с. 27].

Отже, як впливає з наведених вище прикладів, завезення великої кількості мігрантів, окрім великої матеріальної вигоди, має ще й суттєвий недолік: різко зростає загроза безпеці приймаючої держави.

Але попри все приймаючі країни, особливо це стосується країн ЄС, не можуть обійтися без мігрантів. І не тільки через економічні причини, але й через демографічні. Причиною цього є низька народжуваність. Наприклад, за 2013 р. у країнах Євросоюзу 0,2 млн. приросту населення було досягнуто за рахунок народжуваності, зате 0,9 млн. приросту забезпечили мігранти [71]. Це можна проілюструвати на прикладі Німеччини. 2011 р. там народилося 663 тис. дітей, а померли 852 осіб, у результаті чого природній приріст виявився негативним: мінус 189 тис. осіб [72]. Але за цей же час до Німеччини на ПМЖ в'їхали 958 тис. осіб, тимчасом як виїхали – 697 тис. Отже, міграційний приріст становив 279 тис. осіб [72]. Таким чином, за рахунок міграційного приросту загальна чисельність населення Німеччини за 2011 р. в цілому зросла на 90 тис. осіб.

Але завіз мігрантів, як було показано нами вище, призводить до зменшення питомої ваги титульної нації і різного роду кризових явищ. Тому в промислово розвинених країнах вдаються до різного роду заходів, які окреслимо нижче.

1. Ротація мігрантів. Проробивши у приймаючій країні певний час, мігранти не залишаються

в ній, а повертаються додому, до сім'ї.

2. Надання переваги при поселенні на ПМЖ етнічно близьким мігрантам. Наприклад, у Велику Британію, до кінця 2011 р. на ПМЖ перебралося понад 0,5 млн. поляків [73]. При цьому, на думку англійських урядників, асиміляційний потенціал поляків з англійською нацією є набагато вищим, аніж у болгар чи румунів [74], не кажучи вже про індійців чи пакистанців.

3. Завіз до приймаючої країни мігрантів-співвітчизників. Цей захід вважається найбільш перспективним, оскільки частка титульної нації не знижується, демографічний баланс – дотримується. У багатьох країнах діють програми з репатріації співвітчизників: в Ізраїлі («Алія»), Вірменії («Єркір»), Казахстані («Нурли Кош»), Польщі («Карта поляка»), Росії («Соотечественники») і т. д. Претендувати на працевлаштування і переселення можуть тільки ті, хто спроможний документально підтвердити свою належність до коренів відповідної нації [76, с. 7]. Наприклад, в Ізраїль тільки з колишнього СРСР емігрували 1,2-1,3 млн. осіб [76, с. 55].

До Німеччини впродовж 1950-2006 рр. переселилися 2.334.334 російських німців і членів їхніх сімей [77], а всього з колишнього СРСР – понад 4 млн. осіб, причому в Баварії вони становили одну шосту всього населення [78]. До Фінляндії у 2000-2012 рр. приїхали на ПМЖ 476 тис. осіб, з них 183 тис. становили фіни або особи з фінським корінням [79]. Саме в цьому контексті слід тлумачити одержання угорського громадянства за спрощеною системою. На кінець березня 2013 р. угорське громадянство дістали: 125.575 осіб із Румунії, 39.383 – із Сербії, 8.783 – з України й т. д., а всього – 185.204 осіб [80]. Принагідно зауважимо: починаючи з 2004 р. й до середини березня 2013 р. статус закордонного українця дістали 6.913 осіб із 54 країн світу [81]. Найбільш чисельними виявилися групи з Латвії та Молдови [81].

Висновки. Проблема зовнішніх міграцій, взаємодія мігрантів з органами державної влади та корінним населенням приймаючих держав є дуже непростю. Але вона є актуальною і потребує правильного та гармонійного вирішення.

1. Щербакова Е. Доля международных мигрантов в населении развитых стран возросла до 10,8 %... / Е. Щербакова // Демоскоп Weekly. – 2013 – № 576-580. – 16-31 декабря.
2. Страны-лидеры по количеству мигрантов (2013 г.). Удельный вес мигрантов в общем населении этих стран. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://kanaev55.livejournal.com/312619.html>.
3. Китай отменяет политику «одна семья – один ребенок» // ББС. – 28.12.2013.
4. Зотов Г. 520 рублей за голову «дьявола» / Г. Зотов // Аргументы и факты в Украине. – 2013. – № 44. – С. 11.
5. Международная миграция 2013 (30.12.2013). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://voprosik.net/mezhdunarodnaya-migraciya-2013>.
6. Долгов Б. В. Арабо-мусульманская диаспора во Франции: особенности исламской идентификации / Б. В. Долгов // Восток. – 2010. – № 6. – С. 57-69.
7. Греческий министр позавидовал шведам. (7.02.2014). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rg-rb.de/index.php?option=com_rg&task=item&id=13358&Itemid=13.
8. Демография в Швеции. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://SVSpb.net/sverige/graphic.php?g=demografija>.
9. Эхо планеты. – 2007. – № 33. – С. 4.
10. Фирсова С. Сколько в ЕС иммигрантов? / С. Фирсова. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.allegora.ru/>.
11. За последние 10 лет население Англии и Уэльса выросло на 7% // Демоскоп Weekly. – 2012 – № 535-536. – 10-31 декабря.
12. Самсонов А. Шотландия на пути к независимости. (29.11.2013) / А. Самсонов. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://topwar.ru/36619>.
13. Жваташвили А. Ш. Андеркласс на Западе: дискуссии и реальности / А. Ш. Жваташвили // Общественные науки и современность. – 2008 – № 3. – С. 102-110.
14. Бідність в Єврозоні: Німеччина в одній торбині з Грецією // Європ'юос. – 12.12.2012.
15. Долгунов Б. В. Как мигранты строят новую ФРГ / Б. В. Долгунов // Эхо планеты – 2013. – № 32. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ekhoplanet.ru/society_1956_21396.
16. 20 причин против «Пора валить из этой страны». [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pora-valit.livejournal.com/662920.html>.
17. В 2013 году экономика Италии не выберется из рецессии // Эхо планеты – 2013. – № 6. – С. 5.
18. Италия і «невидимки» // Європ'юос. – 15.02.2013.
19. Итальянские фермеры эксплуатируют африканцев // ББС. – 28.03.2014.
20. Голландс С. Тени в раю / С. Голландс // Аргументы и факты в Украине. – 2011. – № 46. – С. 8-9.
21. Власти Саудовской Аравии депортировали 370 тыс. нелегалов за пять месяцев. (20.03.2014) // Демоскоп Weekly. – 2014. – № 591-592. – 14 марта-6 апреля.

22. Саудівська Аравія депортує мільйони нелегалів // Євроньюс. – 14.11.2013.
23. Саудовские власти задержали 30 тысяч мигрантов // ББС. – 7.11.2013.
24. В Саудовской Аравии прошла «охота» на мигрантов. (10.01.2014). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://islam-today.ru/islam_v_mire/bliznij-vostok/.
25. Судьба нелегальных мигрантов в разных странах. (27.10.2013). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echo.msk.ru/blog/roadmap/1186032-echo/>.
26. По официальным данным в России находятся 500 беженцев из Афганистана. (24.10.2001). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.1tv.ru/news/social/108544>.
27. Евросоюз пытается прекратить лотерею с получением убежища. (19.02.2013). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gpk.gov.by/press-center/international-news/16147/>.
28. Голландские правые требуют решения «марокканской проблемы». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.right-world.net/news/3037>.
29. Каждый пятый в Германии – иностранец. Проблема с «понаехавшими». (5.08.2012). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://maxpark.com/community/2773/content/1442194>.
30. Горюхин А. Чем меньше мигрантов, тем лучше / А. Горюхин // Вся Европа. – № 1 (62), 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.alleurora.ru>.
31. Ханцевич О. Франция распрощалась с паранджой / О. Ханцевич // Независимая газета. – 11.04.2011.
32. Почему «отличилась» именно Норвегия? // Аргументы и факты в Украине. – 2011. – № 31. – С. 10.
33. Лайус Дж. Секулярный век? Европа: сердце христианства перед лицом секуляризации и исламизации / Дж. Лайус, А. Шпенюв // Демоскоп Weekly. – 2012 – № 501-502. – 5-18 марта.
34. Беженцы издеваются над Францией. (27.12.2011). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repin.info/national/>.
35. Тузов К. К. Мусульмане Европы: настоящее и будущее / К. К. Тузов // Восток. – 2010. – № 4. – С. 102-112.
36. Европейцы в Исламском государстве // Євроньюс. – 21.08.2014.
37. Большинство мусульман в Европе считает религиозные правила важнее законов // Демоскоп Weekly. – 2013 – № 579-580. – 16-31 декабря.
38. Рашидов С. Почему в Европе возненавидели мусульман? / С. Рашидов. (9.08.2011). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.paruskg.info/2011/08/09/47842>.
39. Исламисты патрулируют Лондон // Эхо планеты. – 2013. – № 4. – С. 19.
40. У Дании чуть не украли Рождество // Эхо планеты. – 2012. – № 47. – С. 28.
41. Марин Ле Пен грозит суд за расистские высказывания // Євроньюс. – 2.06.2013.
42. В Лондоне запретили строить гигантскую мечеть. (7.12.2012). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.business-politica.net/england-news.php&id_news=186007.
43. В пригороде Парижа продолжают беспорядки из-за чадры // ББС. – 27.07.2013.
44. Запрет на строительство минаретов в Швейцарии // Материал из Википедии. – свободной энциклопедии.
45. Бадаева А. Праворадикальные партии и иммиграция в странах Скандинавии / А. Бадаева // Демоскоп Weekly. – 2013 – № 457-458. – 18-31 марта.
46. Саудовская Аравия: Бунты и высылки рабочих-мигрантов. (10.11.2013). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aitrus.info/node/3399>.
47. Тысячи мигрантов Саудовской Аравии устроили кровавый бунт в столице. (10.11.2013). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ntv.ru/novosti/720478/rambler>.
48. Трудовые мигранты спровоцировали беспорядки в Сингапуре. (9.12.2013). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newizv.ru/lenta/2013-12-09/193865>.
49. Население Сингапура // Материал из Википедии – свободной энциклопедии.
50. Беспорядки в Англии в августе 2011 года // Материал из Википедии – свободной энциклопедии.
51. Массовые беспорядки во Франции // Материал из Википедии – свободной энциклопедии.
52. Новохатский С. Самоуничтожение: Запад и мигранты. (24.10.2010). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forumelan.-kazak.ru/t346-topic>.
53. Пригороды Стокгольма охватили иммигрантские бунты // ББС. – 22.05.2013.
54. Массовые беспорядки в Швеции 2013 года // Материал из Википедии – свободной энциклопедии.
55. Бунты в Стокгольме: за ночь сгорело 40 автомобилей // ББС. – 23.05.2013.
56. Карпов А. Британский мультикультурализм: мина замедленного действия / А. Карпов // Азия и Африка сегодня. – 2012. – № 5. – С. 26-32.
57. Эхо планеты. – 2007. – № 9. – С. 16.
58. Факты. – 2005. – 27 октября. – С. 3.
59. Аргументы и факты в Украине. – 2011. – № 30. – С. 8.
60. Убийство в Вуличе вызвало волну антиисламских настроений // ББС. – 25.05.2013.
61. Националисты Англии мстят мусульманам за убийство Ли Ригби. (06.06.2013). [Електронний ресурс]. –

- Режим доступу: <http://www.dal.by/news/79/06-06-13-4/>.
62. Год со дня трагедии в Тулузе: вопросов больше, чем ответов // *Європьюс*. – 17.03.2013.
  63. В столице Дании неизвестные открыли стрельбу по людям у одной из мечетей. (30.08.2011). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.business-politica.net/daniya-news.php?id_news=117042.
  64. Шведський «серійний стрілець» отримав довічний термін // *Європьюс*. – 23.11.2012.
  65. Арестован подозреваемый в убийстве в Брюсселе // *ББС*. – 1.06.2014.
  66. ФМС насчитала 3,6 миллиона нелегальных мигрантов // *Демоскоп Weekly*. – 2013 – № 579-580. – 16-31 декабря.
  67. Нечаев А. Африканцы против африканцев / А. Нечаев // *Эхо планеты*. – 2013. – № 28. – С. 11-12.
  68. Somali refugees plea for protection. (7.06.2013). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.news24.com/SouthAfrica/News/>.
  69. Лихачев К. А. Непокойный Ассам / К. А. Лихачев // *Азия и Африка сегодня*. – 2012. – № 10. – С. 25-30.
  70. Яковлев А. Ю. Национализм не сдается / А. Ю. Яковлев // *Азия и Африка сегодня*. – 2011. – № 2. – С. 22-28.
  71. Прирост населения Евросоюза в 2013 году в основном обеспечили мигранты // *Демоскоп Weekly*. – 2013. – № 575-576. – 18 ноября - 1 декабря.
  72. Впервые. Численность население Германии растет. (26.07.2012). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://triumfy.ru/?p=23360>.
  73. Польский язык стал вторым в Англии и Уэльсе // *ББС*. – 31.01.2013.
  74. В Британии продолжает набирать обороты дискуссия вокруг миграции. (2.02. 2013). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.business-politica.net/england_news/php?id_news=192665.
  75. Муджири Е. На чужой каравай / Е. Муджири // *Аргументы и факты в Украине*. – 2012. – № 44. – С. 6-7.
  76. Недува А. А. Ностальгия с социальной точки зрения / А. А. Недува // *Азия и Африка сегодня*. – 2013. – № 1. – С. 55-57.
  77. Российские немцы // *Материал из Википедии. – Свободной энциклопедии*.
  78. Аргументы и факты в Украине. – 2007. – № 5. – С. 32.
  79. Богданов Е. Финский эксперт: пора отказаться от мифов об иммиграции / Е. Богданов. (13.09.2013). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fontanka.fi/articles/11599/>.
  80. Майже 9 тис. українців дістали громадянство Угорщини за останні два роки. (26.03.2013). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mukachevo.net/UA/News/view/71803>.
  81. Статус заграничного українця с 2004 года получили 6.913 человек... // *Демоскоп Weekly*. – 2013 – № 545-546. – 4-17 марта.
  82. Исламисты устроили дерзкую провокацию в германском Вуппертале // *Независимая газета*. – 6.09.2014.
  83. Щербакова В. Бархатный сезон для нелегалов / В. Щербакова // *Эхо планеты*. – 2013. – № 36. – С. 12-13.
  84. Пинюгина Е. Исламизация Великобритании: социально-экономические последствия / Е. Пинюгина. (5.10.2014). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://topwar.ru/59574>.
  85. Джихадисты из Европы: как бороться с угрозой? // *Європьюс*. – 8.10.2014.
  86. За рік в Росії на ґрунті расизму вбили 19 людей // *Українська правда*. – 1.12.2014.

РЕЗЮМЕ

ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА НАЧАЛА XXI ВЕКА (НА ПРИМЕРЕ БЕЖЕНЦЕВ, ВЫНУЖДЕННЫХ ПЕРЕСЕЛЕНЦЕВ И НЕЛЕГАЛЬНЫХ МИГРАНТОВ)

Лавер А. Г. (Ужгород)

В статье изучаются вопросы динамики численности беженцев, вынужденных переселенцев и нелегальных мигрантов на протяжении XX - начала XXI веков. Рассматривается динамика их численности по континентам земного шара и по отдельным странам.

Ключевые слова: беженцы, вынужденные переселенцы, мигранты, динамика численности.

SUMMARY

GLOBAL PROBLEMS OF MANKIND AT THE BEGINNING OF THE 21th CENTURY (USING THE CASES OF REFUGEES, DISPLACED PERSONS AND ILLEGAL MIGRANTS)

O. Laver (Uzhhorod)

In this paper we study the dynamics of the number of refugees, internally displaced persons and illegal migrants over the XX - beginning XXI centuries. The dynamics of their population over the continents of the globe and for

individual countries is under investigation.

Keywords: refugees, internally displaced persons, migrants, population dynamics.